

Pateikiamas bibliografinių sąrašų „Lietuvos parlamentinė sistema / parlamentarizmas“, spausdintų „Parlamento studijų“ 4 (2005), 6 (2006), 10, 11 (2011), 12, 13 (2012), 14, 15 (2013), 16, 17 (2014), 18, 19 (2015), 20, 21 (2016), 22, 23 (2017) ir 24 (2018) numeriuose, tęsinys. Šiame sąrašė pristatomos išleistos knygos ir publikuoti straipsniai iš mokslinių darbų, periodinių leidinių, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje gauti 2018 m. kovo–spalio mėnesiais.

Knygos

Adamkus, Valdas. Esu vienas iš jūsų : rinktinės Prezidento kalbos / Valdas Adamkus ; [sudarytojas Arnas Ališauskas]. – Vilnius : Tyto alba, 2018. – 599, [1] p. : iliustr. – Knyga skiriama Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui.

Dvi kadencijas (1998–2003 ir 2004–2009 metais) šaliai vadovavusio Prezidento V. Adamkaus naujoje knygoje „Esu vienas iš jūsų“ – rinktinės kalbos, tos, kurias įvairiomis progomis jam teko sakyti daugybei žmonių. Tai ir ne vieną sielą palietę žodžiai, ir šalies politiniam gyvenimui įtaką dariusios pastabos, komentarai.

Bobelis, Kazys. Kazys Bobelis Lietuvos Respublikos Seimo plenariniuose posėdžiuose, 1992–2006 : kalbos, pasisakymai, pareiškimai, paklausimai, replikos / sudarytojas ir komentarų autorius Jonas Aničas. – Vilnius : Vaga, 2018. – 375, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Knyga skiriama Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečiui. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 372–375.

Grybkaukas, Saulius. Epochų virsmo sukuriuose : Algirdo Brazausko politinė biografija : [monografija] / Saulius Grybkaukas, Mindaugas Tamošaitis. – Vilnius : „Diemedžio“ leidykla, 2018. – 415,

[1] p. : iliustr., faks., portr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 365–393. – Asmenvardžių r-klė: p. 406–415.

Monografijoje pateikiamas argumentuotas, gausiais archyviniais šaltiniais, interviu medžiaga ir literatūra besiremiantis požiūris į vieno iš svarbiausių Lietuvos vadovų A. Brazausko politinę veiklą. Šios knygos pasakojimo pradžia nusikelia į XX a. 5 dešimtmečio pabaigą, kai jos pagrindinis herojus žengė pirmuosius politinius žingsnius, o tyrimo baigiamoji data yra 2010 metai, kai A. Brazauskas išėjo į Anapilį. Į šį politiką siūloma pažvelgti ne kaip į nežinia iš kur atsiradusią duotybę, o kaip į asmenybę, kuri buvo veikiamą tuometinio politinio, socialinio ir ūkinio konteksto.

A. Brazausko politinė biografija yra ne vien pasakojimas apie vieną asmenį, bet ir apie visą to laikotarpio žmonių kartą, patyrusią okupaciją, išgyvenusią intensyvią sovietizaciją, dirbusią, kūrusią vėlyvuojų sovietmečiu ir tapusią nepriklausomybės atkūrimo dalyve bei liudininke. Knygoje atskleidžiama A. Brazausko, kaip politinės asmenybės ir lyderio, branda ir ankstyvoji socializacija sudėtingu Lietuvos valstybės politinės krizės, nepriklausomybės netekties, sovietų ir nacių okupacijos bei pokario laikotarpiu. Atskleidžiamos A. Brazausko kaip politikos augimą lėmusios aplinkybės ir veiksniai, aptariama šio politikos turėta Lietuvos ekonominių ir socialinių interesų samprata. Daug dėmesio skiriama A. Brazausko santykiams su Maskva, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio vadovybe, jo užimtai pozicijai Lietuvai vaduojantis iš TSRS, atkuriant Lietuvos nepriklausomybę. Leidinyje aiškinamasi, kodėl A. Brazauską lydėjo sėkmė pirmuose demokratiniuose Lietuvos Respublikos prezidento rinkimuose, kaip pasikeitė Lietuva šios asmenybės prezidentavimo laikotarpiu ir vėliau, jam vadovaujant šalies Vyriausybei. Pateikiama A. Brazausko kaip partinio politikos veiklos analizė, jam veikiant LKP, kuriant savarankišką kompartiją, ją pertvarkant į LDDP, pagaliau šią partiją sujungiant su LSDP į vieną kairiosios ideologijos politinę partiją.

JAV lietuvių indėlis atkuriant Lietuvos valstybingumą : [lai gyvuoja laisva Lietuva!] / [sudarytoja Regina Narušienė]. – Vilnius : Vaga, 2018. – 559, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Tekstas liet., angl. – Bibliogr. išnašose.

Knygoje rasite įvairių JAV institucijų ir JAV lietuvių bendruomenės dokumentų, diskusijų, straipsnių, laiškų bei komentarų, susijusių su ilgamete Amerikos lietuvių veikla Lietuvoje labui. JAV lietuvių bendruomenės ir Valdovų rūmų paramos fondo inicijuotas leidinys – vertingas istorinis šaltinis, kuris bus naudingas visiems besidomintiems ar tyrinėjantiems nepriklausomos Lietuvos valstybės ir valstybingumo istoriją.

Landsbergis, Vytautas. Iš signatarų balkono ir kitur : Vasario 16-oji, 1989–2017 / Vytautas Landsbergis. – Vilnius : Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2018. – 146, [1] p. : iliustr. – Bibliogr. išnašose.

Knygoje sudėtos pirmojo faktinio atkurtos Lietuvos vadovo – Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininko V. Landsbergio 1989–2017 m. pasakytos kalbos iš istorinių Vilniaus Pilies gatvėje esančių Signatarų namų balkono ar kitur minint Vasario 16-ąją, taip pat skelbiama 1989 m. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo sesijoje pasakyta kalba, 1994 m. interviu radijo laidoje „Nepriklausomybės kelias“.

Bie to, skaitytojai knygoje ras Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo Tarybos narių kreipimąsi į tuometinį LKP CK pirmąjį sekretorių A. Brazauską su reikalavimu grąžinti Vasario 16-ąją, Lietuvos Sąjūdžio Seimo nario priesaikos tekstą, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo deklaraciją. Leidinio pabaigoje pateikiami priedai – asmeniniai autoriaus užrašai, atskleidžiantys, kaip 1989 m. buvo rengiamasi paminėti Vasario 16-ąją. Prie kai kurių kalbų autorius pateikia savo paaiškinimus, primena to meto aplinkybes.

Landsbergis, Vytautas. Teisė ir neteisė, 2015–2018 m. : 2015–2018 m. tekstai / Vytautas Landsbergis. – Vilnius : Baltijos kopija : TS-LKD, 2018. – 123, [1] p.

Šis teisinių probleminių tekstų rinkinys – tąsa 2010 m. pasirodžiusio V. Landsbergio leidinio „Žmogaus kokybė: Lietuvos teisėtvarkos mįslės“ (V., 2010). Knyga skiriama Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų bendruomenei jos 25-erių metų jubiliejaus proga.

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas 1917–1920 metais: idėja virsta valstybe / Lietuvos nacionalinis muziejus ; [sudarytoja Vilma Bukaitė]. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis muziejus, [2018]. – 289, [3] p. : iliustr., faks., portr. – Bibliogr.: p. 280–283. – Asmenvardžių r-klė: p. 284–290.

Kn. taip pat: Vasario šešioliktoji / Aleksandras Stulginskis, p. 8–14. Dėlei 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo / Jonas Basanavičius, p. 15–33.

Dramatiškas, kupinas įvykių 1917–1920 m. laikotarpis įamžintas nuotraukose ir dokumentuose. Skaitytojams pateikiamas nuoseklus Lietuvos valstybingu-

mo atkūrimo istorijos vaizdinis pasakojimas, kurio pagrindinė veikėja – Lietuvos Taryba. Jos narių, Vasario 16-osios akto signatarų, prisiminimai supažindina su šio dokumento istorija.

Lietuvos Statutas: Temidės ir Klėjos teritorijos : straipsnių rinkinys / Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas, Senovės ir vidurinių amžių istorijos katedra ; sudarė Irena Valikonytė ir Neringa Šlimienė ; [redaktorių kolegija: vyriausiasis redaktorius Alfredas Bumblauskas ... [et al.]. – Vilnius : Vilniaus universitetas : Vilniaus universiteto leidykla, 2017. – 331, [2] p., VI iliustr. p. – (Lietuvos istorijos studijos, t. 13). – Aut.: Artūras Dubonis, Sławomir Godek, Łukasz Gołaszewski, Liudas Jovaiša, Jūratė Kiaupienė, Heiner Lück, Wioletta Pawlikowska-Butterwick, Eugenijus Saviščevas, Justina Sipavičiūtė, Jan Jerzy Sowa, Adam Stankevič, Natalia Starchenko, Ramunė Šmigelskytė–Stukienė, Vaidotas A. Vaičaitis, Irena Valikonytė, Vytautas Volungevičius, Andrzej Zakrzewski, Gitana Zujienė, Дмитрий Ващук, Олег Дзярнович. – Str. liet., angl., lenk., rus.; santr. liet., angl., lenk. – Bibliogr. išnašose.

Leidinys pradedamas Vokietijos teisės istoriko Heinerio Lūcko straipsniu, kuriame autorius, išanalizavęs teisės kodifikavimo proceso XVI a. įvairiose Europos šalyse poreikio aplinkybes, koncepcijas ir padarinius, išryškina Lietuvos Statuto vietą tame procese, akcentuodamas išskirtinę jo apimtį ir užbaigtumą. Knygos sudarytojų teigimu, Statutianoje nuo seno daug dėmesio skiriama LDK teisės šaltinių refleksijai. Leidinyje taip pat svarstomas LDK teisės tradicijų klausimas, dėmesio sulaukė ir asmenybės, prisidėjusios prie Antrojo Lietuvos Statuto parengimo ir tobulinimo.

Lietuvos teisė, 1918–2018 : šimtmečio patirtis ir perspektyvos / [mokslinis redaktorius Vytautas Sinkevičius]. – Vilnius : Mykolo Romerio universitetas, [2018]. – 884, [1] p. – Aut.: Goda Ambrasaitė-Balynienė, Rima Ažubalytė, Darius Beinoravičius, Toma Birmontienė, Virginijus Bitė, Darius Bolzanas, Tomas Chochrin, Genovaitė Dambrauskienė, Tomas Davulis, Romualdas Drakšas, Simona Drukteinienė, Olegas Fedosiuk, Andrej Gorbakov, Edita Gruodytė, Au-

relijus Gutauskas, Algirdas Jakubčionis, Lyra Jakulevičienė, Egidijus Jarašiūnas, Irmantas Jarukaitis, Danutė Jočienė, Gabrielė Juodkaitė–Granskienė, Raimundas Jurka, Vaidas Jurkevičius, Saulius Katuoka, Julija Kiršienė, Alfredas Kiškis, Rytis Krasauskas, Inga Kudinavičiūtė–Michailovienė, Egidijus Kurapka, Pranas Kūris, Rūta Lazauskaitė, Ingrida Mačernytė–Panomariovienė, Mindaugas Maksimaitis, Hendryk Malevski, Snieguolė Matulienė, Remigijus Merkevičius, Valentinas Mikelėnas, Justas Namavičius, Andrius Nevera, Rimvydas Norkus, Lina Novikovienė, Vytautas Pakalniškis, Vytautas Sinkevičius, Dalija Svirbutienė, Gintaras Šapoka, Algirdas Taminskas, Egidija Tamošiūnienė, Vilenas Vadapalas, Ignas Vėgėlė, Stasys Vėlyvis, Jolanta Zajančkauskienė, Dainius Žalimas, Justinas Žilinskas, Juozas Žilys. – Atkurta Lietuvai 100. – Santr. angl. – Bibliogr. išnašose.

Kn. taip pat: Pratarė / Vytautas Landsbergis, p. 7–10. Įvadas / Darijus Beinoravičius, p. 11–14.

Lietuvos valstybingumo šimtmečio proga Teisingumo ministerijos inicijuotą tyrimą atliko ir mokslo studiją parengė Mykolo Romerio universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto ir Vilniaus universiteto teisės mokslininkai bei praktikai. Mokslo studija itin reikšminga visai Lietuvos teisininkų bendruomenei, nes pirmą kartą taip nuosekliai ir išsamiai apžvelgiama Lietuvos konstitucinės, privatinės, baudžiamosios ir tarptautinės teisės raida nuo 1918 iki 2017 metų pabaigos. Leidinys turėtų sudominti politikus, politikos mokslų atstovus, istorikus, socialinių ir humanitarinių mokslų doktorantus, studentus ir plačiąją visuomenę.

Lietuvos valstybės atkūrimo procesas, 1917 m. liepa–gruodis = The process of the restoration of the statehood of Lithuania, July – December 1917 : dokumentų rinkinys / Vytauto Didžiojo universitetas ; sudarytojai Liudas Mažylis, Rasa Zozaitė. – Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2018. – 130, [1] p. : faks. – Dalis gretut. tekstų liet., angl.

Pagrindinė šio leidinio medžiaga yra Vokietijos užsienio reikalų žinybos archyvo (toliau – PA AA) dokumentai. Jame 2017 m. kovo 29 d. atrastas svarbiausias Lietuvos valstybės atkūrimo dokumentas – Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo originalas (Vasario

16-osios aktas), taip pat ir Lietuvos Tarybos 1917 m. gruodžio 11 d. deklaracijos originalas. Medžiaga šiame leidinyje pateikiama pagal VDU profesoriaus L. Mažylio 2017 m. pavasarį užsakytas PA AA mikrofišas. Siekiant 1917 m. antrosios pusės politikos raidos įvykius perteikti išsamiau, pridedama keletas dokumentų iš Lietuvos archyvų bei bibliotekų ir iš privataus Mažylių šeimos archyvo.

Lietuvos valstybės atkūrimo procesas, 1918 m. sausis–vasaris = The process of the restoration of the statehood of Lithuania, January – February 1918 : dokumentų rinkinys / Vytauto Didžiojo universitetas ; sudarytojai Liudas Mažylis, Rasa Zozaitė. – Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2018. – 231, [1] p. : faks. – Dalis gretut. tekstų liet., angl.

Leidinyje aprėpia itin intensyvų ir turiningą Lietuvos Tarybos laikotarpį – nuo 1918 m. sausio pradžios iki vasario vidurio. Leidinys sudarytas pagal pirmojo leidinio „Lietuvos valstybės atkūrimo procesas. 1917 m. liepa–gruodis“, kurį parengė tie patys autoriai, logiką. Medžiagos pagrindą ir toliau sudaro dokumentai iš Vokietijos užsienio reikalų žinybos archyvo (toliau – PA AA). Pagrindinė to archyvo medžiaga (RZ 201) šiame leidinyje, kaip ir pirmajame, pateikiama pagal Vytauto Didžiojo universiteto profesoriaus L. Mažylio 2017 m. pavasarį, Akto paieškų metu, užsakytas PA AA mikrofišas.

Mečislovas Treinys : Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Lietuvos Respublikos Seimo narys / [sudarytojai Algirdas Juozas Motuzas, Leonas Milčius, Elena Treinienė, Birutė Valionytė]. – Vilnius : Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas, 2017. – 310, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Turinyje aut.: Valentinas Aleksa, Alvydas Baležentis, Jonas Čaplikas, Jonas Čiulevičius, Eimantas Grakauskas, Jonas Jasaitis, Vytautas Knašys, Leonas Milčius, Algirdas Juozas Motuzas, Bronius Palšauskas, Genovaitė Petkutienė, Algirdas Slidžiauskas, Elena Treinienė, Vlada Vitunskienė. – Santr.

angl. – M. Treinio bibliografija: p. 256–302. – Asmenvardžių r-klė: p. 303–309.

Knyga apie mokslininką, ekonomistą, Lietuvos politinį ir visuomenės veikėją, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarą M. Treinį. Leidinys sudarytas iš prof. M. Treinio politinės ir akademinės veiklos bendražygių straipsnių, kitų žmonių atsiminimų.

Paškauskienė, Valerija. Eduardas Vilkas / Valerija Paškauskienė. – Vilnius : Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas, 2017. – 246, [1] p. : iliustr., faks., portr. – (Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai / Signatarų klubo redakcinė kolegija: Virgilijus Juozas Čepaitis ... [et al.]). – E. Vilko bibliografija: p. 207–240. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 241–245.

Knyga apie mokslininką, akademiką Kovo 11-osios akto signatarą E. Vilką. Apžvelgiama E. Vilko mokslinė karjera, politinės veiklos periodas, veikla pasitraukus iš politikos, spausdinami artimųjų ir draugų prisiminimai. Pateikiama bibliografinė informacija „Mokslinė, ekspertinė, darbo prie projektų ir mokslinio redagavimo veikla“.

Petraitytė, Asta. Diplomatas dr. Kazimieras Graužinis : monografija / Asta Petraitytė-Briedienė ; Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvių išeivijos institutas. – Vilnius : Versus, [2018]. – 255, [1] p. : iliustr., portr. – Bibliogr., p. 225–245, ir išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 247–255.

Karininkas, Prezidento sekretorius, diplomatas – tai dr. K. Graužinio biografijos žingsniai, kuriuos visada lydėjo Lietuvos vardas. Kariuomenės savanoris, aviacijos pulkininkas, teisės ir diplomatijos mokslus baigęs Paryžiuje, dr. K. Graužinis ėjo sekretoriaus pareigas diplomatinėse atstovybėse, Užsienio reikalų ministerijoje, prezidentūroje, taip pat buvo Lietuvos delegacijų narys tarptautinėse derybose. 1932–1939 m. jis paskirtas Lietuvos *chargé d'affaires* prie Šv. Sosto, o 1939–1962 m. – Lietuvos nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Pietų Amerikai (rezidavo Argentinoje ir Urugvajuje). Dr. K. Graužinis, didesnę savo gyvenimo dalį praleidęs svetur, garbingai ėjo savo pareigas ir atkakliai gynė Lietuvos teises į laisvę ir nepriklausomybę. Tai pasakojimas apie diplomatą, apie žmogų, kurio likimas – stovėti laisvės sargyboje neturint teisės

trauktis. Pasakojimas apie diplomatą dr. K. Graužinį, jo asmenį ir karjerą sugulė į penkis skyrius („Šakotų medžių gilios šaknys. Šeima“, „Karjera: nuo kariuomenės savanorio iki diplomato“, „*Chargé d'affaires* prie Šv. Sosto“, „Septyneri metai Argentinoje“, „Karšta Urugvajaus saulė“) ir penkiolika priedų. Šiandien šie priedai, kaip dr. K. Graužinio politinės veiklos iliustracijos, leidžia užčiuopti ano meto pulsą, pajusti to laiko dvasią, net diplomato rašymo stilių.

Petrauskas, Rimvydas. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė : politika ir visuomenė vėlyvaisiais Viduramžiais / Rimvydas Petrauskas. – Vilnius : Naujasis židinys-Aidai : Lietuvių katalikų mokslo akademija, 2017. – 447, [1] p. – Bibliogr., p. 429–437, ir išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 438–447.

Knygoje nagrinėjami ir aprašomi politiniai ir socialiniai viduramžių Lietuvos reiškiniai – dinastinio valdymo įtvirtinimas, pagonių valdovų diplomatinės veiklos sąlygos ir galimybės, istorinės ir genealoginės sąmonės atsiradimas, laisvės sampratos įvairovė ir kt. Tikrinami paplitę tradiciniai istorijos siužetai ir istoriografijos teiginiai.

Pateikiami tekstai rašyti ir skelbti 2003–2016 metais. Rengiant knygą, jie buvo tikslinami, pildomi naujais duomenimis ir bibliografinėmis nuorodomis.

Voverienė, Ona. Lietuvos Respublikos šimtmečio didieji (1918–2018) : politinės asmenybės / Ona Voverienė. – Vilnius : Trys žvaigždutės, 2018. – 323, [1] p. : portr. – Asmenvardžių r-klė: p. 311–323.

Skaitytojams pristatomi Lietuvos Respublikos atkūrimo apyaušrio, prieškarinio, sovietinio laikotarpio autoritetai, žymiausi Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo vadai, šiandieninės nepriklausomos Lietuvos asmenybės.

Žymantienė, Birutė. Antanas Račas / Birutė Žymantienė. – Vilnius : Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubas, 2017. – 322, [2] p. : iliustr., faks., portr. – (Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai / Signatarų klubo redakcinė kolegija: Virgilijus Juozas Čepaitis ... [et al.]). – A. Račo bibliografija: p. 230–294. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių r-klė: p. 317–323.

Leidinyi apie Kelmės mokytoją, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio kūrėją rajone, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarą, politiką, valstybininką ir diplomata be akreditacijų A. Račą. Knyga skirta ir jo bebaimei seseriai A. Račaitei-Paškauskienei, disidentei, 1979 m. rugpjūčio 23 d. pasirašiusiai garsųjį Keturiasdešimt penkių Baltijos šalių atstovų memorandumą, smerkiantį Sovietų Sąjungos įvykdytą Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupaciją.

Straipniai

Jarašiūnas, Egidijus. Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje kaip konstitucinė vertybė / Egidijus Jarašiūnas // *Jurisprudencija*. – 2018, T. 25 (1), p. 8–37.

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuota Lietuvos Respublikos visateisės narystės Europos Sąjungoje kaip konstitucinės vertybės koncepcija. Ji sietina su konstitucijos kaip atitinkamų vertybių sistema įtvirtinančio ir ginančio akto samprata su konstitucinės teisės daugiamatiškumo pripažinimu. Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra platesnio Lietuvos Respublikos geopolitinės orientacijos principo, siejamo su pagrindinėmis konstitucinėmis vertybėmis, sudėtinė dalis. Konstitucinės vertybės statuso pripažinimas suponuoja tokių klausimų kaip šios sąvokos turinio ir reikšmės, jos santykio su kitomis konstitucinėmis vertybėmis nagrinėjimą. Pasak autoriaus, kartu tai susiję ir su konstitucijos aksiologinio aiškinimo bei visateisės Lietuvos Respublikos narystės ES kaip konstitucinio geopolitinės orientacijos principo, kuris konstitucinėje jurisprudencijoje iškyta kaip konstitucinio tapatumo elementas, aiškinimo problemų aptarimu. Straipsnio tikslas – apžvelgus Lietuvos Respublikos visateisės narystės ES kaip konstitucinės vertybės pripažinimo klausimus (nuo jurisprudencinio jos įtvirtinimo iki sąsajos su konstituciniu tapatumu) pabandyti išaiškinti, kokia vieta šiai vertybei tenka konstitucinių vertybių sistemoje ir kokius teisinius padarinius sukelia toks konstatavimas.

Machovenko, Jevgenij. Valstybė, viešojo valdžia, suverenitetas ir šių idėjų tęstinumas Lietuvos Valstybės Tarybos konstituciniuose aktuose / Jevgenij Machovenko // *Parlamento studijos*. – 2018, Nr. 24, p. 54–74.

Straipsnyje daroma išvada, kad Lietuvos Valstybės Taryba (toliau – Taryba), būdama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) teisės tradicijos tęsinys, ga-

lėjo ir privalėjo kalbėti tautos vardu, imtis valstybės atkūrimo darbo ir leisti tam būtinus konstitucinius aktus. Tarybos atkuriamoji ir konstitucinė veikla neprieštaravo 1918–1920 m. Lietuvoje vyravusiai „klasikinei demokratijos konstrukcijai“. Nepretenduodama į steigiamąją valdžią, Taryba vis dėlto turėjo preliminariai spręsti valstybės formos klausimą – jos priimtuose konstituciniuose aktuose yra įtvirtinti visi trys valstybės formos elementai: valdymo forma (respublika), valstybinis režimas (demokratija), teritorinės sąrangos forma (unitarinė valstybė), taip pat visi trys pagrindiniai modernios nacionalinės valstybės elementai (tauta, teritorija ir viešoji valdžia), išskiriami šiuolaikinio vakarietiško mokslo apie valstybę, nors Taryba pasistengė neakcentuoti tų dalykų, kurie yra Steigiamojo Seimo prerogatyva. Formaliuoju teisiniu požiūriu Tarybos priimtuose konstituciniuose aktuose pakankamai aiškiai ir nuosekliai įtvirtintas tiek paskirų valstybės elementų ar požymių, tiek ir valstybingumo tęstinumas bei teisinės sąsajos su LDK.

Maksimaitis, Mindaugas. Lietuvos 1933 m. teismų reformos rengimas / Mindaugas Maksimaitis // Jurisprudencija. – 2017, T. 24 (2), p. 220–237.

Straipsnyje nagrinėjamas rengimasis svarbiausiam tarpukario Lietuvos teismų gyvavimo įvykiui – 1933 metų reformai. Atskleidžiamas pirmuoju atkurto valstybės laikinu įstatymu nustatytos teismų santvarkos probleminėmis laikytos nuostatos, valdžios mėginimai tą sistemą tobulinti pavieniais įstatymiais aktais ir dešimtmetį užsitęsęs viena kitą keitusių įvairių politinių pakraipų vyriausybių bei specialistų darbas, rengiant naują įstatymą.

Masnevaitė, Elena. Korupcija rinkimuose: rinkimų papirkimų atvejų analizė / Elena Masnevaitė // Teisės problemos. – 2018, Nr. 1, p. 26–54.

Straipsnyje analizuojami rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimų atvejai rinkimų teisės aspektu. Pristatoma šio politinės korupcijos fenomeno faktinė situacija Lietuvoje, teisinio reguliavimo būklė ir jo praktinio taikymo problemos, iššūkiai, su kuriais susiduria institucijos ir visuomenė, siekdami skaidrių ir demokratinių rinkimų bei atitinkamai legitimaus politinių atstovaujamybų institucijų formavimo ar referendumu sprendžiamo klausimo rezultato. Vertinama, kiek šiuo metu taikomos kontrolinės, poveikio ir antikorupcinės priemonės yra veiksmingos ir prisideda prie rinkimų (referendumo) įstatymų nuostatų, įtvirtinančių draudimą papirkti rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis, efektyvaus įgyvendinimo.

Miliuvienė, Jolita. *Quis custodiet ipsos custodes?* Konstitucinės jurisprudencijos plėtojimą lemiantys veiksniai / Jolita Miliuvienė // *Jurisprudencija*. – 2018, T. 25 (1), p. 69–90.

Straipsnyje analizuojami kai kurie Konstitucijos interpretavimui reikšmingi nauji, iki šiol nuodugniau nenagrinėti teisės šaltiniai, kuo toliau, tuo labiau galintys lemti konstitucinės jurisprudencijos raidą. Bendrąsias pamatines konstitucines vertybes, tokias kaip pagarba žmogaus teisėms, demokratijai ir teisei valstybei, įprasminantys teisės aktai, net ir neturintys teisinės galios, turėtų būti laikomi privalomais plėtojant oficialiąją konstitucinę doktriną. Todėl tarptautinių institucijų, o būtent Europos Tarybos komisijos „Demokratija per teisę“, įkurtos kaip konsultacinė institucija konstitucinės teisės klausimais, priimamais teisės aktais, kurie yra grindžiami europinio konstitucinio paveldo dalimi esančiomis minėtomis vertybėmis, yra ir turi būti remiamasi aiškinant nacionalinių konstitucijų nuostatas ir sprendžiant konstitucinės justicijos bylas, idant nacionalinių konstitucinių problemų sprendimų paieška atitiktų besiformuojančias pasaulines ir europines konstitucinės teisės tendencijas.

Murauskas, Donatas. Valstybės ir Bažnyčios santykiai konstitucinėje jurisprudencijoje: tarp atskyrimo ir atskirumo / Donatas Murauskas // *Teisė*. – 2018, T. 106, p. 46–59.

Straipsnyje aptariama teisės doktrinoje nagrinėjama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija valstybės ir Bažnyčios santykių klausimais. Daug dėmesio teikiama valstybės ir Bažnyčios atskirumui, kaip tariamai ypatingam Lietuvos konstitucinės jurisprudencijos bruožui. Konstitucinė jurisprudencija analizuojama atsižvelgiant į politinėje filosofijoje identifikuojamą valstybės neutralumo principų sampratą. Identifikuojamos rizikos, susijusios su valstybės ir Bažnyčios bendradarbiavimo konstitucinės idėjos plėtojimu valstybės neutralumo principo kontekste.

Sinkevičius, Vytautas. Legislatyvinė omisija Konstitucinio Teismo nutarimuose: kai kurie diskusiniai klausimai / Vytautas Sinkevičius // *Jurisprudencija*. – 2017, T. 24 (2), p. 238–255.

Legislatyvinės omisijos konstitucinė doktrina formavosi laipsniškai. Savo veiklos pradžioje Konstitucinis Teismas laikėsi nuostatos, kad jis neturi įgaliojimų tirti teisės spragų. Vėliau doktrina buvo reinterpretuota taip, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus ne tik konstatuoti, kad tiriamajame įstatyme (jo

dalyje) esama legislatyvinės omisijos, bet ir savo nutarimu, priimtu konstitucinės justicijos byloje, pripažinti tokį teisinį reguliavimą prieštaraujančiu Konstitucijai. Pasak autoriaus, diskutuoti skatina tie Konstitucinio Teismo nutarimuose išryškėję legislatyvinės omisijos nebuvimo aspektai, kurie grindžiami įstatymuose nustatyto implicitiniu teisiniu reguliavimu. Konstitucinio Teismo nutarimuose kartais stokojama argumentų, pagrindžiančių jo teiginius, kad iš įstatymuose nustatyto visuminio teisinio reguliavimo matyti, jog įstatyme yra įtvirtinti atitinkami valstybės institucijų įgaliojimai.

Šileikis, Egidijus. Konstitucijos 25-mečio fenomenas: subrandinimo veiksniai ir iššūkiai / Egidijus Šileikis // *Teisė*. – 2018, T. 106, p. 7–26.

Straipsnyje analizuojamas Lietuvos Respublikos 1992 m. Konstitucijos 25-metis kaip savitas daugialypis įvykis (reiškinys). Autorius jau yra nagrinėjęs to paties teisės akto 15 ir 20 metų sukaktis. Pasak jo, „norima prisidėti tęsiant Lietuvos teisės mokslui reikšmingą tradiciją, kuri 1997 m. pradėjo formuotis literatūroje atitinkamai skiriant deramą dėmesį Konstitucijos 5 metų sukakčiai (jos kontekste – pagrindiniu Konstitucijos aiškintoju ir taikytoju esančio Konstitucinio Teismo pirmosioms veikimo sukaktims)“. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad 1990 m. atkurtos nepriklausomos Lietuvos politiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime 1991–1992 m. įvyko daug naujų dalykų, o ilgai rengtos ir derintos Konstitucijos priėmimas referendumu – tik vienas iš jų. Autorius siekia atskleisti ir vertinti aukščiausią teisinę galią turinčio Lietuvos Respublikos teisės akto, 1992 m. spalio 25 d. Konstitucijos, priėmimo bei galiojimo 25-mečio sukaktį kaip neepizodinį reiškinį (ne vienos dienos įvykį) ir jį determinuojančio konstitucionalizmo raidos ypatumus, jų kontekste – Konstitucinio Teismo (KT) veiklos reikšmę ir diskutuotinus aspektus (ypač dvigubos pilietybės istoriškai statiškos, autentiškos sampratos sutvirtinimą 2017 m. spalį). Analizuojamas KT 2014 m. liepos 11 d. nutarimas dėl piliečių reikalaujamo referendumo administracinio procedūrinio stabdymo (blokavimo), 2016 m. birželio 27 d. nutarimas dėl baudžiamosios atsakomybės senaties terminų ir 2017 m. spalio 20 d. sprendimas dvigubos pilietybės tematika.

Vaitkus, Tomas. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdžios elitu teisinės sąmonės raida XVI amžiaus viduryje (1529–1566 metais) / Tomas Vaitkus // *Lietuvos istorijos studijos*. – T. 41 (2018), p. 40–57.

XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje vykęs teisės kodifikavimo procesas byloja apie LDK visuomenės teisinės sąmonės transformaciją. Proceso metu LDK valdžios elito sąmonės kismą lėmė kelios sąlygos, kurios išskyrė šią grupę iš kilmingųjų sluoksnio. Pirmą – valdžios elito nariai buvo teisėjai ir teismų sistemos klientai, tai lėmė dvilypi jų santykį su teise, o likę bajorai buvo tik teismų klientai. Antra – aukštesnė politinė ir socialinė bei ekonominė padėtis suteikė pranašumą bylinėjantis ir palaikė hierarchizaciją teismuose, sudariusią sąlygas teisinio nihilizmo apraiškoms. Trečia – valdžios nariai atstovavo skirtingoms politinėms grupuotėms, disponavo skirtingu ekonominiu ir socialiniu potencialu ir skirtingais keliais buvo patekę į valdžios elitą – tai lėmė individualią patirtį ir elektizavo šios grupės teisinę sąmonę. Minėtos sąlygos lėmė valdžios elito sąmonei būdingą archajiškų ir naujų idėjų simbiozę, suformavusią kokybiškai naują teisės ir teisingumo suvokimą.

Žalimas, Dainius. Konstitucijos viršenybės užtikrinimas: kai kurie Konstitucinio Teismo implicitinių įgaliojimų aspektai / Dainius Žalimas // *Jurisprudencija*. – 2018, T. 25 (1), p. 38–68.

Straipsnyje nagrinėjami trys Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo implicitinių įgaliojimų aspektai, susiję su Konstitucijos viršenybės užtikrinimu. Nebūdami eksplicitiškai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos tekste, jie atskleisti Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje atsakant į iššūkius Konstitucijos ir teisės viršenybei. Aptariami Konstitucinio Teismo implicitinių įgaliojimų aspektai yra išskirtiniai kitų valstybių konstitucinių teismų įgaliojimų kontekste; jie grindžiami būtinumu veiksmingai vykdyti Konstitucinio Teismo misiją. Tokie įgaliojimai atskleisti vadovaujantis maksima, kad Konstitucijos ir teisės viršenybė negali būti jokių kompromisų objektas. Juos galima apibūdinti trimis principais. Pirmas, joks teisės aktas negali turėti imuniteto nuo konstitucinės kontrolės. Todėl Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti ir eksplicitiškai Konstitucijoje nenurodytų referendumu priimtų, taip pat visų Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų konstitucingumą. Antra, teisės aktai, kuriais įveikiama Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų galia, laikytini niekiniais. Todėl Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus pripažinti antikonstituciniais visus tokių teisės aktų padarinius. Galiausiai, trečia, Konstitucijos ir teisės viršenybei užtikrinti būtinas harmonizuojantis Konstitucijos ir tarptautinės (taip pat ir Europos Sąjungos) teisės nuostatų aiškinimas. Todėl Konstitucinis Teismas privalo, aiškindamas Konstituciją, ją traktuoti suderintai su tarptautine teise ir Europos Sąjungos teise (draugiškai joms), taip pat prirėkus nurodyti priemones pašalinti Konstitucijos ir tarptautinės (taip pat ir Europos Sąjungos) teisės nuostatų nesuderinamumą.

Žalimas, Dainius. 1991 metų Lietuvos sutarties su Rusija dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų reikšmė / Dainius Žalimas // Parlamento studijos. – 2018, Nr. 24, p. 23–53.

Straipsnyje analizuojama 1991 m. liepos 29 d. Lietuvos Respublikos sutartis dėl tarpvalstybinių santykių pagrindų su Rusijos Federacija (RF). Svarbiausios jos nuostatos yra susijusios su atkūrusios nepriklausomybę Lietuvos Respublikos tarptautinio teisinio statuso pripažinimu pagal 1990 m. kovo 11 d. aktus ir Lietuvos Respublikos saugumo garantijų įtvirtinimu. Sutartimi RF pripažino SSRS įvykdytos agresijos (įskaitant aneksiją) prieš Lietuvos Respubliką faktą, Lietuvos Respublikos tęstinumą ir tapatumą 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktu įsteigtai Lietuvos valstybei. Taip pat pripažinta Lietuvos Respublikos teisė laisvai pasirinkti saugumo garantijas, tarp jų ir narystę NATO.

Šiais aspektais Lietuvos tarpvalstybinių santykių pagrindų sutartis su Rusija yra unikali: tokios sutarties su Rusija neturi nei Latvija ir Estija, nei juo labiau buvusios sovietinės respublikos. Apskritai Lietuvos ir Rusijos tarpvalstybinių santykių sutartis daug prisidėjo prie tarptautinės teisės viršenybės tarptautiniuose santykiuose įtvirtinimo, tebeišlaiko didžiulį potencialą plėtojant draugiškus šalių santykius remiantis tarptautine teise ir teisingumu.

Sudarė Virgilija Beganskaitė